

Historical Social Research-Historische Sozialforschung, vol. 33, 2008, No.2, Special Issue, edited by Victor Karady /*Elite Formation in the Other Europe (19th-20th Century) /Eliteninformtion im "anderen" Europa (19.-20. Jahrhundert)*. Mixed issue. Methods Cliometrics, Köln, 384 pag.

Problematica a fost intens dezbătută în lucrările prezentate la conferința internațională pe tema „Formarea elitelor. Modernizarea și construcția națională”, care a avut loc între 4-5 mai 2007 la Universitatea central europeană din capitala Ungariei.

Reuniunea a fost o primă încercare de succes de a organiza o rețea de promovare a cercetării socio-istorice și de a contribui la definirea conceptului modernizator al elitelor în multe societăți dezvoltate, în special celor ce aparțin unei alte Europe.

Cercetătorii din ambele părți ale continentului au discutat asupra problematicii, a schemelor metodologice și a rezultatelor cercetării în termeni concreți referitori la elitele post-feudale, recrutarea lor socială, etnică, denominațională și regională, educația, ascendentul poziției, ramificarea internă profesională, cât și orientarea politico-ideologică și strategică, totul cadrat unei posibile perspective comparative. Accentul a fost major așezat pe locul și rolul statelor naționale din centrul și nordul Europei, prin însăși implicarea experților din statele respective.

Cele 16 subiecte au fost abordate în cadrul a patru teme principale: *Conducerea elitelor de la feudalism la statul modern, Populația studențească și schimbarea funcțională a universităților, Transformarea profesiilor intelectuale, și Perspective comparative*. Specialiștii au tratat chestiuni specifice atât statelor scandinave, țărilor mediteraneene, cât și noilor democrații situate între Balcani și țările baltice (Cehia, Polonia, România, Rusia, Slovacia, Ungaria), state naționale care s-au format mai târziu, cu o nouă elită apărută imediat după colapsul sistemului feudal și a relațiilor instituite în cursul secolului al XIX-lea și până la finele Primului Război Mondial.

Au fost făcute comparații în sens geopolitic pe ambele părți, între societățile Europei de Est și de Vest. De asemenea și între țările considerate periferice (din Balcani sau zona Balticii), și asemenea între statele naționale. Formarea elitelor în patriile moderne a fost adeseori subminată de conflicte exprimate în diverse cazuri legale, de interdicții profesionale, definiții proprii exclusivist colective, organizarea granițelor în raport cu „dușmanii” externi ori cu evoluții mai mult graduale, dar nu mai puțin controversate, unde dihotomia născută între lipsurile colective și capacitățile speciale pentru mobilități persista antagonic, astfel că multe grupuri de interese se aflau în permanență competiție pentru poziția elitară.

Un prim țel a fost colectarea studiilor empirice, privind profilul colectiv, rezultatele și activitățile elitelor în timpul procesului de construcție națională în diverse părți ale Europei, cu o influență specială, dar nu exclusivistă, asupra unor state mici care s-au dezvoltat mai târziu la marginile continentului european. Referințe la Est-Vest, Sud-Nord și alte comparații au fost vizate. Studii pe termen lung (extensii pe mai multe decade sau acoperind regimuri politice similare) ori segmente de elite identice în diferite țări și regiuni, expresii de contraste sociale, etnice, denominaționale sau regionale privind cariere profesionale divergente și destine aferente, au fost intens analizate la modul colectiv.

Opoziția între elitele tradiționale și titulare (nobili, patricieni de origine), pe de o parte, și imigranți, noii veniți, femeile sau cei care s-au definit drept minorități, pe alte parte, au constituit segmente esențiale ale dezbaterilor constructive.

S-a pus accent pe aportul unor cercetători, independent de specializările lor ca istorici, sociologi, în științele politice sau chiar demografi, astfel conferința a putut găzdui savanți de talia unui Christophe Charle (Paris) sau Heinrich Best (Jena) în jurul cărora au gravitat diverși profesioniști din Europa Centrală și de Est, printre ei fiind mulți participanți tineri.

Succesul a fost demonstrat și de faptul că au fost mobilizați cu contribuții numeroși studenți, care au expus notabile analize prosopografice, din Austria, Bulgaria, Cehia, Estonia, Finlanda, Grecia, Ungaria, Norvegia, România, Rusia, Sârbia și Slovacia. De asemenea, a atras atenția colegilor din Olanda, Franța și Germania, ca și a unor specialiști din Algeria și Brazilia.

„Anuarul Institutului de Istorie «G.Barițiu» din Cluj-Napoca, tom XLIX, 2010, p. 437-441

Comunicările au fost la rândul lor diferite ca mod de abordare, în primul rând datorită faptului că autorii proveneau din teritoriile celor trei foste mari imperii (habsburgic, otoman și țarist). Al doilea aspect este reprezentat de reconversiunea poziției și capacității puterii elitei tradiționale prin sistemul instaurat în urma stratificării economice și a aplicării legilor politice. Cel de-al treilea aspect este de sorginte etnică și confesională, biserica jucând un rol semnificativ în aplanarea situațiilor de multe ori tensionate ale societății. Ultimul aspect e cel al apariției elitei noi, menționând aici raportul dintre creștinii din vestul și estul continentului, excluderea evreilor etc. Mai trebuie luată în considerare și relativa funcție autonomă a educației, pentru că acesta însemna cel dintâi instrument al modernizării și alfabetizării unei colectivități. În final, toate aceste societăți au fost conduse de statusul lor geopolitic, ca până la urmă cu toții să urmeze linia occidentală acceptată drept model general al modernizării sociale.

Aș enumera dintre cercetătorii români care au luat parte la această conferință de la Budapesta atât pe Marius Lazăr, care a prelucrat un ambițios proiect în care a încercat să interpreteze opoziția elitelor, identificabilă pe durata lungă a statului independent România, cât și pe Lucian Nastasă, care a prezentat explicit impactul universitar francofon și germanofon asupra celor care aspirau la edificarea unei cariere academice în România până la sfârșitul erei presocialiste.

Conferința științifică a avut un succes deosebit prin faptul că a promovat cercetarea empirică de origine socio-istorică la elitele moderne și în curs de modernizare, în cazul societăților aflate în prag de dezvoltare, în special al celor aparținând unei alte Europe. Atari reuniuni repetate pot fi utile specialiștilor prin schimbul de idei și de experiență făptuit din punct de vedere conceptual și metodologic în legătură cu multe ipostaze ale unui trecut intelectual comun și, sperăm, ale unui viitor realizat în deplină colaborare.

Adrian Pop

Berichte und Forschungen. Jahrbuch des Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im Östlichen Europa, Band 16/2009, R. Oldenburg Verlag München 2009, 383 p.

Fondat în 1989, Institutul Federal al Culturii și Istoriei Germane în Europa de Est (BKGE), cu sediul în Oldenburg, este o instituție de cercetare funcționând sub diriguirea departamentului pentru cultură și mass-media (BKM) înființat de guvernul federal. BKGE sfătuiește și susține guvernul federal în toate problemele care afectează direct cercetarea, prezentarea și dezvoltarea culturii și istoriei germane în Europa de Est. Pentru a îndeplini acest mandat, Institutul conlucrează amplu cu mediile științifice internaționale, efectuează elaborate documentare și științifice, coordonând și multe studii interdisciplinare. Spre deosebire de alte instituții regionale, specializate din punct de vedere tehnic și științific, acesta acoperă o extinsă arie geografică și tematică în domenii precum istoria, literatura, etnolingvismul multieuropean și istoria artei. BKGE este implicat prin membrii săi și în procesul de predare desfășurat în cadrul Universității din Oldenburg.

Volumul propus prezentării conține informații despre cercetările în curs și publicațiile recente din domeniul culturii și istoriei provinciilor istorice de est ale Prusiei, și ne informează despre așezările germanilor din Europa de Est, accentul fiind pus pe rapoartele anuale, pe noile cercetări științifice și proiecte de cercetare. Se realizează de asemenea documentația necesară în cercetare și se prezintă instrumente referențiale, în primul rând bibliografiile tematice, precum și o trecere în revistă a arhivelor și bibliografiilor din țările est-europene. Începând cu anul 1998, adnotările publicațiilor recente din țările din Europa Centrală și de Est primesc un loc permanent în „Anuar”, regăsit, de altminteri, și în volumul propus discuției actuale. Principalele studii ale publicației pe anul 2008 se revendică de la însăși structura instituției federale și se referă concret la cele patru domenii menționate.

Autorii utilizează informații despre noile probleme științifice și de cercetare în domeniul istoriei și civilizației din provinciile istorice ale Germaniei de Est (Prusia Răsăriteană, Pomerania și Silezia) și din alte zone extinse din Europa de Est (din Boemia la Marea Baltică, la Vistula și Volga).